

SISÄLLYS

ESIPUHE.....	XI
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Aluksi	1
1.2 Seksuaalirikosten yleisyys.....	7
1.3 Seksuaalirikoksia koskeva kirjallisuus	15
1.4 Tässä kirjassa käsiteltävät kysymykset.....	18
1.5 Tutkimukselliset ja tutkimuseettiset lähtökohdat	19
2 SEKSUAALIRIKOKSIA KOSKEVIEN RANGAISTUSSÄÄNNÖSTEN KESKEISIMMÄT MUUTOKSET.....	23
2.1 Raikausta koskevan sääntelyn muutoksen taustalla olevat syyt	23
2.2 Suostumuksen puuttuminen kokonaisuudistuksen keskeisenä lähtökohtana.....	32
2.3 Seksuaalinen hyväksikäyttö.....	34
2.4 Seksuaalisen ahdistelun tekotapojen laajentuminen.....	35
2.5 Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen.....	36
2.6 Muita rangaistussäännösten muutoksia	37
2.7 Sukupuoliyhteyden määritelmän muutos.....	37
2.8 Syyteoikeutta koskevat muutokset	38
2.9 Rangaistuskäytännön ankaroitumista koskeva tavoite	38
3 RANGAISTUSSÄÄNNÖKSISSÄ TAPAHTUNEET MUUTOKSET JA SOVELLETTAVAN LAIN VALINTA	41
3.1 Lähtökohta sovellettavan lain valinnassa.....	41
3.2 Rikoksen yksiköinti seksuaalirikoksissa.....	42
3.2.1 Lähtökohtia	42
3.2.2 Yksi tekijä ja useita uhreja.....	44
3.2.3 Yksi tekijä ja useita yhteen uhriin kohdistuvia tekoja	46
3.2.4 Useita tekijöitä ja yksi uhri	50
3.2.5 Raikausrikosten yksiköinti	51
3.3 Pitkäkestoiset rikokset ja tekoon sovellettava laki.....	53
3.3.1 Lähtökohta.....	53
3.3.2 Johtopäätökset	56
3.4 Sovellettavan lain valintaa koskevat eri tilanteet muuttuneiden seksuaalirikosten kohdalla	58
3.4.1 Raikausta koskevan sääntelyn muutokset.....	58

3.4.2	Seksuaalinen kajoaminen	59
3.4.3	Sukupuoliyhteyden määrittelyssä tapahtuneet muutokset	60
3.4.4	Seksuaalisen ahdistelun tekotapojen laajentuminen.....	60
3.4.5	Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten arviointi.....	63
3.4.6	Syyteoikeutta ja toimenpiteistä luopumista koskevat muutokset	66
3.5	Vanhentuminen.....	68
4	RAISKAUS	71
4.1	Raiskaussääntelyn kehitys.....	72
4.2	Vuoden 2022 kokonaisuudistus – suostumuksen puuttuminen	81
4.3	Raiskaus selvitysten ja tilastojen valossa	82
4.4	Raiskauksessa edellytettävä sukupuoliyhteys.....	85
4.4.1	Sukupuoliyhteyden määritelmä	85
4.4.2	Sukupuoliyhteyden täyttävät toimet.....	85
4.4.3	Milloin tunkeutuminen on edennyt sukupuoliyhteyteen saakka?	89
4.4.4	Milloin sukuelimen tai peräaukon koskeminen on sukupuoliyhteys?	93
4.5	Raiskauksen tekotavat	93
4.5.1	Vapaaehtoinen osallistuminen	94
4.5.2	Raiskausta koskevat tunnusmerkistökäsitteet	99
4.5.2.1	Sukupuoliyhteyden osallistumisen vapaaehtoisuus.....	99
4.5.2.2	Väkivallan käyttö	102
4.5.2.3	Uhkauksella pakottaminen	112
4.5.3	Raiskauksessa käytetyn väkivallan suhde pahoinpitelyä koskevaan rangaistussääntöön	117
4.6	Olosuhteet, joissa henkilö ei ole voinut muodostaa tai ilmaista tahtoaan sukupuoliyhteyteen.....	118
4.6.1	Tiedottomuus, voimakas päihtymystila ja heikentynyt tajunnantila	120
4.6.2	Sairaus ja vammaisuus sekä niiden vaikutus tahdonmuodostuskykyyn	129
4.6.3	Pelkotilan vaikutus tahdonmuodostuskykyyn.....	129
4.6.4	Tilanteen äkillisyys.....	130
4.6.5	Eriyisen valta-aseman vakava väärinkäyttö.....	131
4.6.6	Tahdonmuodostuskykyyn vaikuttava muu syy	135
4.7	Raiskauksen yritys	136
4.8	Tuleeko tekijän olla sukupuoliyhteyden toteuttaja eli tekijäasema raiskauksessa?	140
4.9	Tekijäkumppanuus.....	141
4.10	Raiskaus ja HIV.....	141

5	TÖRKEÄ RAISKAUS	145
5.1	Aluksi	145
5.2	Ankaroittamisperusteet	146
5.2.1	Vakavan väkivallan käyttäminen tai sellaisella uhkaaminen	146
5.2.2	Vaikean ruumiinvamman, vakavan sairauden tai hengenvaarallisen tilan aiheuttaminen.....	151
5.2.3	Rikoksen tekee useampi kuin yksi henkilö	155
5.2.4	Rikoksella aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä.....	157
5.2.5	Raiskaus tehdään erityisen raa'alla, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla	160
5.2.6	Raiskauksen kohteena on kahdeksatoista vuotta nuorempi lapsi.....	166
5.3	Raiskauksen kokonaistörkeyttä koskeva arvostelu.....	176
5.4	Lopuksi.....	181
6	RAISKAUKSEN JA TÖRKEÄN RAISKAUKSEN RANGAISTUKSET JA VAHINGONKORVAUKSET.....	183
6.1	Rangaistukset.....	183
6.1.1	Rangaistuskäytännön tilanne ennen kokonaisuudistusta	183
6.1.2	Rangaistuskäytäntö ennen kokonaisuudistusta	185
6.1.3	Korkeimman oikeuden rooli rangaistuskäytännön muodostumisessa.....	185
6.1.4	Raiskausrikosten uuden rangaistustason määrittelyssä huomioon otettavia seikkoja.....	190
6.1.5	Mitkä teonpiirteet raiskauksissa ovat rangaistusten kannalta olennaisia?.....	194
6.1.6	Raiskausrikosten uusi rangaistustaso.....	196
6.1.7	Vahingonkorvausvelvollisuuden ja muiden rikoksesta johtuvien seurausten huomioiminen rangaistuksen mittaamisessa	203
6.2	Vahingonkorvaukset.....	205
6.2.1	Aineeton henkilövahinko	205
6.2.2	Tilapäinen haitta.....	207
6.2.3	Tilapäinen psyykinen haitta	208
6.2.4	Kärsimys.....	211
7	SEKSUAALINEN KAJOAMINEN.....	219
7.1	Säännöksen rakenne	220
7.2	Seksuaalinen teko ja seksuaalisen itsemääräämisoikeuden olennainen loukkaaminen.....	220
7.2.1	Seksuaalinen teko.....	220
7.2.2	Mitkä seksuaaliset teot loukkaavat olennaisesti seksuaalista itsemääräämisoikeutta?.....	223

8	TÖRKEÄ SEKSUAALINEN KAJOAMINEN.....	225
8.1	Vakava henkilöön kohdistuva väkivalta tai sillä uhkaaminen.....	225
8.2	Erityisen tuntuva henkisen tai ruumiillisen kärsimyksen aiheuttaminen taikka erityisen nöyryyttävä tekotapa.....	228
8.2.1	Aluksi	228
8.2.2	Henkinen tai ruumiillinen kärsimys.....	228
8.2.3	Erityisen nöyryyttävä tekotapa.....	231
8.3	Kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi seksuaalisen kajoamisen kohteena.....	233
9	SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ.....	245
9.1	Seksuaalisen hyväksikäytön yleiset kriteerit	245
9.2	Aseman hyväksikäyttö	248
9.2.1	Koulu, laitos, työsuhte tai vapaa-ajan toiminta.....	248
9.2.2	Uhrin kypsymättömyyden hyväksikäyttö.....	250
9.2.3	Sairaus, vammaisuus tai muu heikkoudentila	252
9.2.4	Erityisen valta-aseman väärinkäyttö.....	254
9.3	Lopuksi	255
10	SEKSUAALINEN AHDISTELU.....	257
10.1	Säätelyn historiaa.....	259
10.2	Seksuaalisen ahdistelun tunnusmerkistön täyttävät tekotavat ..	263
10.2.1	Aluksi	263
10.2.2	Tekotapojen laajentuminen.....	263
10.2.3	Koskettelemalla tapahtuvat seksuaaliset teot.....	264
10.2.4	Vakavuudeltaan kosketteluun rinnastuvat muut tekotavat	271
10.2.5	On omiaan -kriteeri	275
10.3	Seksuaalisen ahdistelun suhde muihin seksuaalirikoksiin.....	277
10.4	Työyhteisössä tapahtuvat koskettelut ja muut seksuaaliset teot	281
10.4.1	Tasa-arvolain mukainen seksuaalinen häirintä	281
10.4.2	Epävarsinainen laiminlyöntirikos ja seksuaalinen ahdistelu	284
10.5	Rangaistuskäytäntö.....	286
10.6	Vahingonkorvaukset.....	286
11	SEKSUAALISEN KUVAN LUVATON LEVITTÄMINEN.....	291
12	TALOUDELLISET SEKSUAALIRIKOKSET	297
12.1	Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö.....	297
12.2	Korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta	301
12.3	Paritus ja törkeä paritus.....	303

13	ERÄITÄ PROSESSUAALISIA KYSYMYKSIÄ	311
13.1	Oikeudenkäynnin julkisuutta koskevat kysymykset	311
13.2	Tuomioistuimen odotustilat ja seksuaalirikoksen uhrin kutsuminen oikeudenkäyntiin	316
13.3	Seksuaalirikoksen uhrin kuuleminen todistelutarkoituksessa	317
13.4	Vastaajan oikeus avustajaan	321
13.5	Rikoksesta epäillyn oikeus avustajaan ja epäillyn mahdollisuus kyselyoikeuden käyttämiseen	327
13.6	Näytön arviointiin liittyvät erityispiirteet	328
	LÄHTEET	337
	ASIAHAKEMISTO	347
	OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	351